

Les ciències humanes i socials ensenyança de l'Escola Andorrana

Definició i finalitat de l'àrea de ciències humanes i socials

Les ciències humanes i socials tenen per objecte d'estudi la vida humana i com aquesta s'ha organitzat a partir de societats i cultures en l'espai i al llarg del temps. El coneixement humà es centra en totes aquelles característiques i manifestacions que ens distingeixen d'altres formes de vida i que, per tant, ens fan humans (els sentiments, les emocions, la imaginació i la creativitat). Som éssers socials perquè vivim amb els altres en societat. Per això, el coneixement social es centra en la vida en comú, en com ens relacionem i ens organitzem.

Les ciències humanes i socials són una construcció humana de coneixement històric i cultural en permanent revisió i reconstrucció. Així, a les ciències humanes i socials no existeixen veritats absolutes, sinó diverses interpretacions de la realitat. És necessari doncs, que tant docents com alumnes parteixin d'aquest supòsit per tal de garantir un ensenyament no dogmàtic que es centri en el diàleg i l'apreciació de la pluralitat de visions i opinions.

La finalitat de l'ensenyament de les ciències humanes i socials és dotar els alumnes d'eines sòlides per comprendre el món en què viuen i per intervenir-hi de manera constructiva.

Aquesta àrea de coneixement es centra en la formació del pensament social, la comprensió de la realitat social i la formació de la ciutadania democràtica i sostenible.

L'àrea de ciències humanes i socials proporciona la formació necessària perquè els alumnes reflexionin sobre la seva experiència personal, la realitat social i les interpretacions ideològiques. L'anàlisi de la vida diària i de les necessitats pròpies i comunes és el punt de partida per comprendre el lloc on viuen, valorar el patrimoni de la seva comunitat i desenvolupar el sentit de pertinença. El coneixement de les característiques geogràfiques, històriques, socials, econòmiques i polítiques que configuren Andorra és clau per a la construcció de la identitat dels alumnes com a individus i com a ciutadans, i els ha de poder preparar per participar de forma responsable, crítica i activa en la societat andorrana i més enllà.

Vivim en un món globalitzat que és divers, que està interconnectat i que sovint genera desigualtats. És important que els alumnes desenvolupin una consciència territorial i siguin capaços de reconèixer les estructures socials i econòmiques que condicionen la vida des de l'escala local a l'escala global. També és necessari que construeixin el seu sistema de

valors propi i desenvolupin l'alteritat per poder entendre als altres i els seus valors, els quals venen determinats pel context i les circumstàncies donades en un lloc i en un moment donat.

La realitat social és complexa. Les ciències humanes i socials proporcionen les eines perquè els alumnes es facin preguntes i trobin respostes plausibles a fenòmens, reptes i problemes socials, així com els capacita per avaluar l'impacte que aquestes qüestions tenen en la vida de les persones i en la qualitat del seu medi ambient.

L'aprenentatge de les ciències humanes i socials ha de desenvolupar el pensament crític i creatiu de l'alumnat per ampliar els seus horitzons i poder mirar el món de maneres noves. Aquest aprenentatge els capacita per accedir i utilitzar informació de diferents tipus de fonts i crear judicis de valor sobre fets i problemàtiques socials, a partir d'arguments sòlids i justificacions basades en evidències i proves que seran necessàries per al diàleg i l'intercanvi d'opinions. La formació d'un pensament creatiu o divergent els permetrà buscar alternatives i dur-les a la pràctica com a element clau del seu compromís social vers un desenvolupament sostenible.

Enfocaments didàctics

Les ciències humanes i socials a l'escola andorrana es defineixen a partir d'una perspectiva integradora de les ciències socials. Les noves realitats del nostre món i els problemes i reptes que s'hi troben associats, requereixen d'enfocaments diversos depenent del tipus de qüestió que ens plantejem. Així, algunes preguntes poden tenir respostes disciplinàries, mentre d'altres necessitaran d'una visió interdisciplinària. Es defineix doncs, un plantejament de l'àrea que potencii, sempre que sigui possible, la relació entre les diferents disciplines socials, sense abandonar els

conceptes o procediments propis de cada ciència social, ja que treballar a partir del plantejament de qüestions, vol dir saber en cada moment què aporten les diferents disciplines a la interpretació de la realitat social.

Els estudis socials són poderosos quan es qüestionen què aporten a la formació d'una ciutadania crítica, compromesa i responsable, a la comprensió de l'experiència humana en el món i a la millora de la convivència. Aquest enfocament centra l'anàlisi de la realitat social a partir dels dos grans eixos cognitius d'espai i temps. Tot i que aquestes coordenades fan de la història i la geografia els eixos bàsics dels estudis socials, entenem que la lectura del món precisa també de la mirada des de la història de l'art, l'economia, la política, el dret, la sociologia i l'antropologia.

Aquesta perspectiva integradora ens porta a estructurar l'ensenyament i l'aprenentatge de les ciències humanes i socials al voltant de l'estudi de qüestions socials (que poden prendre diferents formes, com ara les qsv, controvèrsies, problemes, fenòmens, reptes i oportunitats). Treballar a partir de qüestions socials ens apropa a la realitat social, que es presenta sovint en forma de situacions, problemes o conflictes que són molt complexos, perquè intervenen moltes variables i perquè estan impregnats pels interessos i la ideologia dels seus protagonistes i també de qui els interpreta. L'objectiu d'apropar aquestes qüestions a l'aula és partir de la nostra realitat actual, complexa i dinàmica, focalitzar-se en ella i cercar una acció conscient, responsable i informada per part de l'alumnat.

Indagar en les qüestions socials implica també treballar a partir de l'aplicació del model d'investigació social que permet investigar esdeveniments, transformacions i problemes. Aquest procés d'investigació inclou cinc components: la formulació de preguntes; la recopilació i organització de dades, proves i informacions; l'anàlisi i interpretació de les

dades, les proves i la informació recollida; la valoració de les dades, proves o informacions i la representació de conclusions; la comunicació de resultats.

Cal tenir present que cada disciplina social aborda el contingut i enfoca el procés d'investigació d'una manera diferent.

Eixos competencials

El programa de ciències humanes i socials es vertebrava en base a tres eixos: pensament històric, pensament geogràfic i pensament social.

Eix competencial del pensament històric

Aprendre a pensar històricament, vol dir reflexionar permanentment no només sobre les diferències i semblances, origen, continuïtat i canvi de les maneres de viure i de pensar, sinó també sobre la manera en la que entenem i ens integrem en el món social i cultural al que pertanyem, adoptant responsabilitats i enriquint-nos de la seva diversitat. És fonamental, aquest tipus de pensament, per la construcció de les identitats personals i socials dels alumnes i per a saber-se membres d'un grup o col·lectiu amb el qual comparteixen una història, un territori, unes tradicions i una determinada visió del món.

El relat del passat es construeixen sobre valors ideològics i visions subjectives, és important doncs qüestionar el passat i entendre la seva naturalesa interpretativa i subjectiva. Pensar històricament, suposa molt més que acumular informació sobre fets importants del passat, té com a pretensió final la formació de ciutadans amb una consciència crítica de la societat a la que pertanyen. Que es qüestionin sobre el passat i entenguin la seva naturalesa interpretativa i subjectiva.

Eix competencial del pensament geogràfic

En un món de creixent integració global i mobilitat internacional, és fonamental pel benestar i la sostenibilitat del medi ambient i de la societat formar ciutadans actius en la vida social i responsables davant les demandes i responsabilitats que imposen les complexes interaccions entre natura i societat.

Pensar geogràficament és indispensable en la formació de ciutadans crítics en la mesura que propicia que l'alumne es situï com a ciutadà andorrà i com a ciutadà del món. És bàsic per entendre la globalització i les actuals relacions territorials, permet emetre judicis i prendre decisions sobre l'impacte territorial i ambiental de determinades decisions polítiques i econòmiques que afecten simultàniament totes les realitats des de les més properes a les més llunyanes. Permet en definitiva, modelar el canvi per a un futur socialment just i sostenible

Eix competencial del pensament crític

Aprendre a pensar críticament la societat, vol dir construir la pròpia opinió i els propis judicis sobre la realitat social que ens envolta, per poder participar d'aquesta realitat i reinventar-la. Es troba íntimament lligada doncs a la formació d'una consciència de ciutadania democràtica.

Desenvolupant aquest pensament crític, capacitem als alumnes: per fer front als problemes i a les injustícies socials amb una perspectiva global; a emetre els seus propis judicis fent servir arguments sòlids; els orienta cap a la participació amb veu pròpia davant de les problemàtiques socials actuals; i a prendre decisions sobre el seu futur personal i com a membres d'una comunitat com és l'andorrana i també en un món global.

Referències bibliogràfiques

Carretero, M. i Montanero, M. (2008). Enseñanza y aprendizaje de la Historia: aspectos cognitivos y culturales. *Cultura y Educación*, 2008, 20 (2), pp. 133-142.

Gilbert, R. i Hoepper, B. (Eds) (2017). Teaching Humanities and Social Sciences. History, Geography, Economics and Citizenship in the Australian Curriculum. *Melbourne: Cengage Learning*.

Goldberg, M. (2009). Social conscience. The ability to reflect on deeply-held opinions about social justice and sustainability. *The Handbook of Sustainability Literacy. Skills for a changing world* (pp. 105-110). Devon: Green Books.

Granados Sánchez, J. (2017). La formulación de buenas preguntas en didáctica de la geografía, *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 63/3, (pp. 545-559), DOI: <http://dx.doi.org/10.5565/rev/dag.495>, ISSN 0212-1573.

Haubrich, H., Reinfried, S. i Schleicher, Y. (2007). Lucerne Declaration on Geographical Education for Sustainable Development, a: *Reinfried, S., Schleicher, Y. y Rempfler, A. Geographical views on Education for sustainable development. Proceedings of the Lucerne-Symposium, Switzerland, (July 29-31)*. Geographiedidaktische forschungen, IGU-UGI, Lucerne, Switzerland.

Laussetlet, N. S. (Coord.) (2017). Geography. A UNESCO-MGIEP (Eds) *Textbooks for sustainable development. A guide to Embedding*, New Delhi: MGIEP.

Morgan, J. (2012). *Teaching secondary geography as if the planet matters*. Abingdon: Routledge.

Nussbaum, M. (2010). *Not for Profit: Why Democracy Needs the Humanities*. New Jersey; Princeton University Press.